

پرتو امید - صفحه ۵۴

#تاریخ ادبیات:

حافظ + خرمشاهی: صفحه ۱۴۹ / سعدی: صفحه ۱۵۰ کتاب درسی

#معنای لغات:

بخش اول: پرتو: روشنایی / دیوان: کتاب شعر شاعران / نامه‌ی زندگی ← نامه: کتاب / زیستن: زندگی کردن / حکیم: خردمند، دانا / متفکر: اندیشمند / فرزانه: دانشمند / عرفان: شناخت خدا / عواطف: جمع عاطفه / ژرف: عمیق، وسیع / نگرش: نوع نگاه، نوع تفکر / مشخصه: ویژگی / برجسته: مورد توجه / انتقاد: نقد کردن / تباهی: آشفتگی، نابه‌سامانی / پدیدار: آشکار، پیدا / جسورانه: دلیرانه، باشجاعت / طنز: خنده‌ی تلخ، خندیدن از روی گلايه / ظریف: دقیق، بادقت / کارساز: مؤثر، مفید / طعن: طعنه، سرزنش / لعن: نفرین / هجو: شعری که به سرزنش و برشمردن عیب‌ها می‌پردازد / می‌آمیزد: مخلوط می‌کند / دلپذیر: دوست‌داشتنی / می‌آموزد: یاد می‌دهد / رهنمود: پیشنهاد، راهنمایی / پند: نصیحت

بخش دوم: باز آید: برمی‌گردد / کنعان: نام شهری در فلسطین، سرزمین حضرت یعقوب (ع) / آحزان: جمع حزن، غم‌ها و اندوه‌ها / دل غم‌دیده: دل غمگین (خطاب به خود شاعر) / به: بهتر / شوریده: آشفته، به هم ریخته / سامان: آرام و قرار، نظم / دور گردون: گردش روزگار / مراد: میل، آرزو، خواست / دائماً: همیشه / هان: بدان و آگاه باش / نومید: ناامید / واقف: باخبر، آگاه / نه‌ای: نیستی / سر: راز، رمز / غیب: عالم ملکوت، عالم بالا / اندر پرده: پشت پرده / ار: اگر / فنا: نابودی، نیستی / بنیاد: اساس، پایه / هستی: عالم / برکنند: از بین ببرد / چون: وقتی که / کشتیبان: ناخدای کشتی / توفان: خروشان، غوغا / شوق: علاقه، میل / سرزنش: ملامت، طعنه / مگیلان: درختچه‌های خاردار که در بیابان‌ها می‌روید / بس: بسیار، خیلی زیاد / بعید: دور / کان: که آن / فقر: تهی‌دستی، تنگ‌دستی / خلوت: تنهایی / تار: تاریک / ورد: ذکر و دعای زیر لب / (خودارزیابی ۳) غواص: شناگر زیر دریا / اندیشه‌کند: بترسد / کام: دهان / گرانمایه: بالارزش / چنگ: دست

#معنای شعر:

بیت اول: نگران نباش که یوسف گم‌شده دوباره به سرزمین خود بازمی‌گردد و خانه‌ی غم‌ها، روزی به محل شادی و خوشحالی تبدیل می‌شود.

بیت دوم: ای دل غمگین من! ناامید نباش؛ زیرا حال و روز تو بهتر می‌شود و این فکر به هم ریخته آرام و قرار می‌یابد.

بیت سوم: اگر گردش روزگار، مدتی مطابق میل و آرزوهای ما نبود، نگران نباش؛ زیرا همیشه وضع و حال روزگار به یک شکل نمی‌ماند و روزی هم مطابق میل ما خواهد شد.

بیت چهارم: آگاه باش و ناامید نشو؛ زیرا تو از اسرارِ عالمِ نهان، آگاه نیستی؛ بازی‌های پنهان‌زیادی در پشت پرده و دور از چشم تو انجام می‌شود.

بیت پنجم: ای دل، اگر فنا و نابودی مانند سیلی، پایه و اساس هستی تو را دگرگون سازد، چون هدایت‌گری مانند حضرت نوح(ع) داری، ناراحت نباش.

بیت ششم: وقتی که در بیابان به آرزوی رسیدن به کعبه و هدف مقدس گام برمی‌داری، اگر رنج و سختی راه مانند خارهای بیابان تو را آزرده کرد، غمگین نباش. (دیدار کعبه، به کشیدن این رنج‌ها می‌آرزد)

بیت هفتم: اگرچه استراحتگاه‌های بین راه بسیار خطرناک هستند و مقصد نیز بسیار دور است؛ ولی مطمئن باش که همه‌راه‌ها و جاده‌ها سرانجام به مقصد می‌رسند.

بیت هشتم: ای حافظ، در تنهایی شب‌های تاریک و تهیدستی، تا زمانی که زمزمه‌ی تو دعا و قرآن بر روی لب‌ت باشد، غمی نداشته باش.

بیت خودارزیابی: اگر غواص از نهنگ و عظمت آن بترسد، نمی‌تواند در بالارزش (موجود در دریا) را به دست بیاورد.

#آرایه_ها:

بیت اول: تلمیح به داستان حضرت یوسف + ضرب المثل / یوسف گم‌گشته: استعاره از سعادت و خوشبختی / کنعان: استعاره از سرنوشت و تقدیر ما / احزان و گلستان: تضاد معنایی / گلستان: استعاره از شادی و شادمانی / گلستان شود: کنایه از روبه‌راه شدن اوضاع / مصراع دوم تضمین از غزل «جوینی» است // بیت دوم: ای دل: تشخیص / دل: مجاز از خود شاعر (جزء به کل) / دل بد کردن: کنایه از نگران شدن، فکر بد کردن / سر: مجاز از فکر و خیال (کل به جزء) / شوریده و سامان: تضاد // بیت سوم: ضرب المثل / دو: عدد قلت / دو روز: مجاز از مدت کم / واج آرایی در حروف «د» و «ر» / تکرار واژه‌ی «دور» / «گر» و «بر»: جناس ناقص اختلافی // بیت چهارم: پرده: استعاره از عالم غیب / بیت تلمیح دارد به آیه ۵۹ سوره انعام: *وَ عِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ* = و کلیدهای خزائن غیب نزد اوست؛ کسی جز او بر آن آگاه نیست // بیت پنجم: ای دل: تشخیص / دل: مجاز از خود شاعر (جزء به کل) / سیل فنا: اضافه‌ی تشبیهی / تلمیح به داستان حضرت نوح (ع) / نوح، کشتی، توفان: تناسب / توفان: استعاره از مشکلات و سختی‌های روزگار // بیت ششم: ضرب المثل / بیابان، خار مگیلان: تناسب / سرزنش کردن خار مگیلان: تشخیص / بیابان: استعاره از دنیا و روزگار / کعبه: استعاره از هدف مقدس / خار مگیلان: استعاره از مشکلات و سختی‌ها // بیت هفتم: واج آرایی «ن» / منزل: استعاره از هدف / تکرار «نیست» / است و نیست: تضاد / راه و راه: جناس ناقص افزایشی // بیت هشتم: در و درس، تا و تار: جناس ناقص افزایشی / ورد، دعا و قرآن: تناسب / کنج فقر: اضافه‌ی اقترانی / بیت خودارزیابی: غواص: استعاره از انسان / کام نهنگ ← کام: مجاز از عظمت و جسم بزرگ نهنگ + استعاره از سختی‌ها / در: استعاره از نتیجه و مقصود، هدف با ارزش / به چنگ نکند: کنایه از به دست بیاورد

#تکات_دستوری:

دو روز، دائماً قید زمان / هان: شبه جمله (صوت) / تو را نوح است کشتیبان = کشتیبان تو نوح است ← را: فک اضافه / کشتیبان = کشتی + بان ← بان: پسوند محافظت / بیت ۷: مقصد بس بعید (است): حذف فعل به قرینه‌ی لفظی / کان را نیست = برای آن نیست ← را: حرف اضافه / کان را نیست پایان ← فعل نیست به معنی وجود نداشتن: غیراسنادی / حافظا ← حافظا: منادا - «ا»: حرف ندا

#خود_ارزیابی:

- ۱- ورد دعا و درس قرآن
- ۲- بامید و توکل به خدا به رفع آن‌ها بپردازند.
- ۳- بیت ششم

قالب شعر: غزل

فارسی تدریس - کانال تدریس ادبیات و زبان فارسی

 @farsitadris

